

# Correctievoorschrift VWO

# 2008

tijdvak 1

**Latijn**

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

## 1 Regels voor de beoordeling

---

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

## 2 Algemene regels

---

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
  - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
  - 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.

- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.  
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.  
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

### **3 Vakspecifieke regels**

---

Voor dit examen kunnen maximaal 78 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- 1 De onder '2 Algemene regels' geformuleerde bepalingen met betrekking tot een vraag zijn mutatis mutandis ook van toepassing op een kolon.
- 2 Bij de beoordeling van een essayvraag geldt dat, indien het maximum aantal woorden is overschreden, hiervoor geen punt(en) in mindering wordt/worden gebracht.
- 3 Bij de beoordeling van de vertaling moet de score 0 worden toegekend indien in een kolon een zeer ernstige fout is gemaakt; deze score kan niet worden gecompenseerd door de juiste weergave van de rest van het kolon.
- 4 Indien bij de vertaling een aantekening is genegeerd en indien dit heeft geleid tot een onjuiste weergave van het desbetreffende tekstelement, één scorepunt / meerdere scorepunten in mindering brengen, afhankelijk van de zwaarte van de fout en het maximum van het desbetreffende kolon.
- 5 Indien bij de vertaling van een kolon een Latijns woord niet is vertaald en dit woord niet van essentieel belang is voor de betekenis van dit kolon, één scorepunt in mindering brengen, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Bij de beoordeling van een citaatvraag moet de score 0 worden toegekend indien het citaat langer of korter is dan aangegeven, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

## 4.1 Beoordelingsmodel voor de vragen

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

*Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt één punt toegekend.*

### Tekst 1

- 1 **maximumscore 1**  
proficiens
- 2 **maximumscore 1**  
Iemand met een bona mens is in staat uit te stijgen boven de omstandigheden waarin het lot hem gebracht heeft.  
Of woorden van overeenkomstige strekking.
- 3 **D**
- 4 **maximumscore 2**
- admiratio is in het Latijn het onderwerp (van faciet) 1
  - in de vertaling is admiratio lijdend voorwerp (bij afdwingen) 1
- Of woorden van overeenkomstige strekking.
- 5 **maximumscore 1**  
apatheia
- 6 **maximumscore 2**  
Om de tegenstelling tussen de verheven geest en het vergankelijke lichaam groter te maken / om de onbeduidendheid van het sterfelijke lichaam aan te geven.  
Of woorden van overeenkomstige strekking.
- Opmerking*  
*Wanneer alleen als antwoord is gegeven 'corpusculo is onbeduidender dan corpus', een scorepunt toekennen.*
- 7 **maximumscore 3**
- a. caelestis potentia (regel 22) 1
  - numinis (regel 23) 1
  - b. ratio/deus/spiritus/logos 1
- 8 **maximumscore 2**
- Zoals uit het waarnemen van verschijnselen in de natuur de conclusie kan worden getrokken dat daar een goddelijke macht bij betrokken is, 1
  - zo kan ook uit het (waarnemen van het) gedrag van een bonus vir de conclusie worden getrokken dat daar een goddelijke macht bij betrokken is 1
- Of woorden van overeenkomstige strekking.

Vraag	Antwoord	Scores
<b>9</b>	<b>maximumscore 2</b>	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>a. de goddelijke ziel/rede/macht / de godheid / het goddelijke</li> <li>b. nobis(cum) (regel 25)</li> </ul>	1 1
	<i>Opmerking</i> <i>Fout rekenen bij b. in hoc (regel 25)</i>	
<b>10</b>	<b>maximumscore 2</b>	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>a. Bij alle drie bijvoeglijke naamwoorden speelt het aspect 'glanzen' een rol</li> <li>b. Seneca bedoelt met nitet het innerlijk schitteren (Dit vormt een tegenstelling met de uiterlijke glans van goud)</li> </ul>	1 1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
<b>11</b>	<b>maximumscore 2</b>	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>suo (regel 35)</li> <li>ipsius (regel 38)</li> </ul>	1 1
	<i>Opmerking</i> <i>Niet fout rekenen: (id) (quod) ipsius (est) (regel 38)</i>	

## Tekst 2 en Tekst 1

---

- 12 maximumscore 1**  
prope est a te deus (tecum est, intus est) / (prope est a te deus) tecum est, intus est (Tekst 1, regel 4)
- 13 maximumscore 2**  
bron van juist beraad, van juist beleid (Tekst 2, regel 4)
- Opmerking*  
*Wanneer alleen als antwoord is gegeven 'juist beraad, juist beleid', een scorepunt toekennen.*
- 14 maximumscore 1**  
(zo is de rede op God en) op haar oorsprong gericht (Tekst 2, regel 1-2)

## Tekst 3 Algemeen

---

- 15 maximumscore 2**
- Seneca heeft zich niet verzet tegen de moord op Nero's stiefbroer Britannicus 1
  - Seneca heeft zich niet verzet tegen de moord op Nero's moeder Agrippina 1
- Of woorden van overeenkomstige strekking.

Vraag	Antwoord	Scores
16	<b>maximumscore 2</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Onder keizer Claudius</li> <li>• werd hij beschuldigd van overspel met Julia Livilla / een lid van de keizerlijke familie (en verbannen naar Corsica) / raakte hij betrokken bij de machtsstrijd binnen de keizerlijke familie (tussen keizerin Messalina en Agrippina)</li> </ul> Of woorden van overeenkomstige strekking.	1  1

## Tekst 4

---

- 17 **maximumscore 1**  
 Seneca wordt week bij / lijdt zelf onder (de aanblik van) het verdriet van zijn vrouw.  
 Of woorden van overeenkomstige strekking.
- 18 **maximumscore 2**  
 (Tacitus gebruikt) de nominativus (gloriae) adversus naast de ablativus amore terwijl beide woorden betrekking hebben op hetzelfde onderwerp (Seneca) / het bijv.nw. adversus op een lijn met het zelfst.nw. amore.  
 Of woorden van overeenkomstige strekking.
- Opmerking 1*  
 Wanneer de desbetreffende Latijnse tekstelementen ontbreken, een scorepunt toekennen.
- Opmerking 2*  
 Wanneer de toelichting ontbreekt, een scorepunt toekennen.
- 19 **maximumscore 1**  
 Dat Paulina kan denken aan het (in deugd doorgebrachte) leven van haar man.  
 Of woorden van overeenkomstige strekking.
- Opmerking*  
 Fout rekenen: het matigen van haar verdriet.
- 20 **A**
- 21 **maximumscore 1**  
 Pompeia Paulina werd (in tegenstelling tot Seneca) niet gedwongen tot zelfmoord.  
 Of woorden van overeenkomstige strekking.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

**22 maximumscore 1**

De soldaten bonden de wonden van Paulina dicht (omdat Nero haar wilde sparen).

Of woorden van overeenkomstige strekking.

*Opmerking*

*Fout rekenen: Nero wilde niet dat de afkeer van zijn wreedheid nog verder toenam.*

**23 maximumscore 1**

Seneca had lang van tevoren gif laten klaarmaken.

Of woorden van overeenkomstige strekking.

## Tekst 4 en Tekst 5

---

**24 maximumscore 2**

- In Tekst 4 gaat Seneca er aanvankelijk vanuit dat zijn vrouw wil blijven leven. (Pas als zij zelf aangeeft ook te willen sterven, wil hij haar niet in de weg staan) 1

- In Tekst 5 wil Seneca dat ook Paulina zelfmoord zal plegen 1

Of woorden van overeenkomstige strekking.

**25 maximumscore 1**

(Post quae) (eodem ictu) brachia (ferro) exsolvunt (regel 16-17).

**26 maximumscore 1**

(Bij Tacitus neemt Seneca zelf maatregelen om zijn einde te bespoedigen: hij laat zich naar een stoombad brengen (en sterft door de damp daarvan).

Of woorden van overeenkomstige strekking.

## 4.2 Beoordelingsmodel voor de vertaling

---

**Kolon 27**

**27 maximumscore 1**

In hoc me recondidi

Met het volgende doel heb ik mezelf teruggetrokken

Niet fout rekenen: **recondo** verbergen

**recondidi** niet vertaald als perfectum 0

**recondo** bewaren/geheimhouden 0

Vraag	Antwoord	Scores
	<b>Kolon 28</b>	
28	<b>maximumscore 1</b> et fores clusi, en de deur(en) gesloten,	
	<b>fores</b> niet vertaald als vorm van <b>foris</b>	0
	<b>clusi</b> niet vertaald als perfectum	0
	<b>cludo</b> elke andere betekenis behalve 'sluiten' of een synoniem daarvan	0
	<b>Kolon 29</b>	
29	<b>maximumscore 2</b> ut prodesse pluribus possem. (op)dat ik voor meer mensen nuttig kon zijn / meer mensen kon/kan helpen / om meer mensen te kunnen helpen.	
	Niet fout rekenen: zodat ik meer mensen zou kunnen helpen	
	<b>ut</b> hoe/zoals/waar	0
	<b>pluribus</b> niet vertaald als comparativus	1
	<b>pluribus</b> niet vertaald als dat. bij <b>prodesse</b>	0
	<b>plures</b> de meerderheid	1
	<b>Kolon 30</b>	
30	<b>maximumscore 1</b> Nullus mihi per otium dies exit; Geen dag gaat voor mij voorbij met nietsdoen / in rust;	
	<b>nullus</b> niet verbonden met <b>dies</b>	0
	<b>mihi</b> door mij	0
	<b>per</b> elke andere betekenis behalve 'met/in' of een synoniem daarvan	0
	<b>otium</b> studie/wetenschapsbeoefening/vrede / politieke rust	0
	<b>dies</b> niet vertaald als onderwerp van <b>exit</b>	0
	<b>exit</b> niet vertaald als tegenwoordige tijd	0
	<b>Kolon 31</b>	
31	<b>maximumscore 2</b> partem noctium studiis vindico; een deel van de nacht(en) eis ik op voor / maak ik vrij voor / besteed ik aan werk/studie(s);	
	<b>partem</b> niet vertaald als vorm van <b>pars</b>	0
	<b>pars</b> elke andere betekenis behalve 'deel' of een synoniem daarvan	0
	<b>noctium</b> niet verbonden met <b>partem</b>	0
	<b>studiis</b> niet vertaald als dativus	0
	<b>vindico</b> elke andere betekenis behalve 'opeisen/vrijmaken / besteden aan' of een synoniem daarvan	0



Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

**Kolon 32**

32 **maximumscore 1**

non vaco somno sed succumbo,  
ik maak geen tijd voor slaap maar word erdoor overmand,

**somno** niet vertaald als dativus 0

**somno** niet verbonden met vaco 0

**Kolon 33**

33 **maximumscore 2**

et oculos vigilia fatigatos cadentesque in opere detineo.  
en houd mijn door het waken vermoeide en dichtvallende ogen bezig met  
(het) werk / en houd mijn ogen die moe zijn door het waken en (dreigen)  
dicht (te) vallen bezig met (het) werk.

**oculos** niet vertaald als lijdend voorwerp bij **detineo** 0

**oculus** gezicht 0

**vigilia** niet vertaald als ablativus 0

**vigilia** elke andere betekenis behalve 'waken' of een synoniem daarvan 0

**fatigatos** niet verbonden met **oculos** 0

**cadentesque** niet verbonden met **oculos** 0

**opere** niet vertaald als vorm van **opus** 0

**opus** elke andere betekenis behalve 'werk' of een synoniem daarvan 0

**detineo** elke andere betekenis behalve 'bezig houden' of een synoniem  
daarvan 0

**Kolon 34**

34 **maximumscore 2**

Secessi non tantum ab hominibus sed a rebus, et in primis a meis rebus:  
Ik heb me niet alleen teruggetrokken van (de) mensen maar (ook) van (de)  
zaken, en vooral van mijn (eigen) zaken:

**secessi** niet vertaald als perfectum 0

**secessi** niet vertaald als 1e persoon enkelvoud 0

**tantum** niet vertaald als bijwoord 0

**ab** door 0

**a** door 0

**res** ding 1

**res** elke andere betekenis behalve 'zaak' of een synoniem daarvan  
behoudens 'ding' 0

**meis** niet verbonden met rebus 0

Vraag	Antwoord	Scores
	<b>Kolon 35</b>	
<b>35</b>	<b>maximumscore 1</b> posterorum negotium ago. ik voer (het) werk / (de) zaak/zaken voor toekomstige generaties uit / ik doe (het) werk voor toekomstige generaties.	
	Niet fout rekenen: <b>negotium ago</b> ik handel <b>negotium</b> elke andere betekenis behalve 'werk/zaak' of een synoniem daarvan	0
	<b>ago</b> elke andere betekenis behalve 'uitvoeren/doen' of een synoniem daarvan	0
	<b>Kolon 36</b>	
<b>36</b>	<b>maximumscore 2</b> Illis aliqua (kolon 37) conscribo; Voor hen schrijf ik enkele zaken op;	
	Niet fout rekenen: <b>illis</b> daarvoor <b>illis</b> niet vertaald als dativus	0
	<b>aliqua</b> niet vertaald als lijdend voorwerp bij <b>conscribo</b>	0
	<b>aliqua</b> langs een of andere weg / op een of andere manier	0
	<b>aliqua</b> iets	1
	<b>conscribo</b> elke andere betekenis behalve 'opschrijven' of een synoniem daarvan	0
	<b>Kolon 37</b>	
<b>37</b>	<b>maximumscore 1</b> quae possint prodesse die (zouden) kunnen helpen / tot nut (zouden) kunnen zijn	
	om te kunnen helpen	0
	<b>quae</b> niet vertaald als onderwerp van <b>possint</b>	0
	<b>quae</b> wat	0
	Niet aanrekenen, indien <b>aliqua</b> (kolon 36) met 'iets' is vertaald	
	<b>Kolon 38</b>	
<b>38</b>	<b>maximumscore 2</b> salutares admonitiones, (kolon 39) litteris mando, heilzame adviezen schrijf ik op	
	<b>salutares</b> niet verbonden met <b>admonitiones</b>	0
	<b>litteris mando</b> elke andere betekenis behalve 'opschrijven' of een synoniem daarvan	0

Vraag	Antwoord	Scores
	<b>Kolon 39</b>	
39	<b>maximumscore 2</b> velut medicamentorum utilium compositiones, als waren het (de) samenstellingen van nuttige geneesmiddelen,	
	<b>medicamentorum</b> niet vertaald als genitivus	0
	<b>medicamentorum</b> vertaald als enkelvoud	1
	<b>medicamentum</b> elke andere betekenis behalve 'geneesmiddel' of een synoniem daarvan	0
	<b>utilium</b> niet verbonden met <b>medicamentorum</b>	0
	<b>compositiones</b> vertaald als enkelvoud	1
	<b>compositio</b> elke andere betekenis behalve 'samenstelling' of een synoniem daarvan	0
	<b>Kolon 40</b>	
40	<b>maximumscore 2</b> esse illas efficaces in meis ulceribus expertus, omdat ik ervaren heb dat die doeltreffend waren bij mijn verwondingen/pijnen/ (ziekelijke) hartstocht(en),	
	<b>illas</b> niet vertaald als onderwerp van de a.c.i.	0
	<b>efficaces</b> niet vertaald als naamwoordelijk deel van het gezegde	0
	<b>meis</b> niet verbonden met <b>ulceribus</b>	0
	<b>ulceribus</b> niet vertaald als vorm van <b>ulcus</b>	0
	<b>ulcus</b> elke andere betekenis behalve 'verwonding/pijn/ (ziekelijke) hartstocht' of een synoniem daarvan	0
	<b>Kolon 41</b>	
41	<b>maximumscore 1</b> quae (kolon 42) serpere desierunt. die zijn opgehouden zich te verspreiden / die zich niet langer verspreiden.	
	<b>quae</b> niet vertaald als onderwerp van <b>desierunt</b>	0
	<b>desino</b> omslaan in	0
	<b>desierunt</b> niet vertaald als vorm van <b>desino</b>	0
	<b>desierunt</b> niet vertaald als perfectum	0
	<b>Kolon 42</b>	
42	<b>maximumscore 1</b> etiam si persanata non sunt, ook al zijn ze niet helemaal genezen,	
	Niet fout rekenen: ook als ze niet helemaal genezen zijn	
	<b>etiam</b> bovendien / nog (altijd) / nogmaals	0
	<b>si</b> of	0
	<b>persanata</b> niet vertaald als naamwoordelijk deel van het gezegde	0

Vraag	Antwoord	Scores
	<b>Kolon 43</b>	
43	<b>maximumscore 2</b> Rectum iter, (kolon 44 en kolon 45) aliis monstro. De juiste weg toon ik (aan) anderen.	
	<b>rectum</b> niet verbonden met <b>iter</b>	0
	<b>rectus</b> elke andere betekenis behalve 'juist' of een synoniem daarvan	0
	<b>iter</b> niet vertaald als lijdend voorwerp bij <b>monstro</b>	0
	<b>iter</b> reis/mars	0
	<b>aliis</b> niet vertaald als dativus meervoud	0
	<b>monstro</b> niet vertaald als werkwoordsvorm	0
	<b>monstro</b> elke andere betekenis behalve 'tonen' of een synoniem daarvan	0
	<b>Kolon 44</b>	
44	<b>maximumscore 1</b> quod sero cognovi die ik laat heb leren kennen	
	Niet fout rekenen: <b>sero</b> te laat	
	<b>quod</b> niet vertaald als lijdend voorwerp bij <b>cognovi</b>	0
	<b>sero</b> niet vertaald als bijwoord	0
	<b>cognovi</b> niet vertaald als perfectum	0
	<b>cognosco</b> elke andere betekenis behalve 'leren kennen' of een synoniem daarvan	0
	<b>Kolon 45</b>	
45	<b>maximumscore 1</b> et lassus errando, en moe van/door het dwalen,	
	<b>errando</b> niet vertaald als gerundium ablativus	0
	<b>erro</b> elke andere betekenis behalve 'dwalen' of een synoniem daarvan	0
	<b>Kolon 46</b>	
46	<b>maximumscore 1</b> Clamo: Ik roep:	
	<b>clamo</b> bij zich roepen / duidelijk maken	0

Vraag	Antwoord	Scores
	<b>Kolon 47</b>	
<b>47</b>	<b>maximumscore 2</b> 'Vitate quaecumque vulgo placent, 'Vermijd(t) wat (ook maar) de grote massa / het volk behaagt / alle zaken die het volk behagen,	
	<b>vitate</b> niet vertaald als imperativus	0
	<b>quaecumque</b> niet vertaald als onderwerp van <b>placent</b>	0
	<b>vulgo</b> niet vertaald als dativus	0
	<b>placent</b> niet vertaald als tegenwoordige tijd	1
	<b>Kolon 48</b>	
<b>48</b>	<b>maximumscore 1</b> quae casus attribuit; wat / welke zaken / die het toeval toedeelt / heeft toegedeeld;	
	<b>quae</b> niet vertaald als lijdend voorwerp bij <b>attribuit</b>	0
	<b>casus</b> niet vertaald als onderwerp van <b>attribuit</b>	0
	<b>attribuo</b> elke andere betekenis behalve 'toevertrouwen', 'toedelen' of een synoniem daarvan	0
	<b>Kolon 49</b>	
<b>49</b>	<b>maximumscore 2</b> ad omne fortuitum bonum suspiciosi pavidique subsistite: bied(t) achterdochtig en angstig weerstand aan elk toevallig voordeel:	
	<b>omne</b> niet verbonden met <b>fortuitum bonum</b>	0
	<b>omne fortuitum bonum</b> alle toevallige voordelen	1
	<b>fortuitum</b> niet verbonden met <b>bonum</b>	0
	<b>bonum</b> niet vertaald als onzijdig	0
	<b>bonum</b> elke andere betekenis behalve 'voordeel/goed(s)' of een synoniem daarvan	0
	<b>suspiciosi</b> niet vertaald bij het onderwerp <b>subsistite</b>	0
	<b>suspiciosus</b> argwaan wekkend	0
	<b>pavidique</b> niet vertaald bij het onderwerp <b>subsistite</b>	0
	<b>pavidus</b> beangstigend	0
	<b>subsistite</b> niet vertaald als imperativus	0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

### Kolon 50

50 **maximumscore 1**

et fera et piscis (kolon 51) decipitur.

(ook) een wild dier en een vis worden / zowel een wild dier als een vis wordt bedrogen/misleid.

**fera** niet vertaald als onderwerp van **decipitur** 0

**fera** niet vertaald als zelfstandig naamwoord 0

**piscis** niet vertaald als onderwerp van **decipitur** 0

**piscis** elke andere betekenis behalve 'vis' of een synoniem daarvan 0

**decipitur** niet vertaald als tegenwoordige tijd 0

**decipio** elke andere betekenis behalve 'bedriegen/misleiden' of een synoniem daarvan 0

### Kolon 51

51 **maximumscore 1**

spe aliqua oblectante

wanneer een of ander lokmiddel een verleiding vormt

Niet fout rekenen: omdat een of ander lokmiddel een verleiding vormt hoewel een of ander lokmiddel een verleiding vormt 0

niet vertaald als abl. abs. 0

### Kolon 52

52 **maximumscore 2**

Munera ista fortunae putatis?

Beschouwen jullie die zaken / dat als geschenken van het lot? / Menen jullie dat die zaken geschenken zijn van het lot?

**munera** niet vertaald als vorm van **munus** 0

**munera** niet predicatief / niet als naamwoordelijk deel van het gezegde (in a.c.i.) vertaald 0

**munus** elke andere betekenis behalve 'geschenk' of een synoniem daarvan 0

**ista** niet gesubstantiveerd vertaald 0

**fortunae** niet vertaald als genitivus 0

**fortuna** geluk 1

**fortuna** ongeluk 0

**putatis** niet vertaald als tegenwoordige tijd 0

**putatis** vertaald als 2<sup>e</sup> persoon enkelvoud 1

### Kolon 53

53 **maximumscore 1**

Insidiae sunt.

Het is een hinderlaag.

Niet fout rekenen: Het zijn hinderlagen.

## 5 Inzenden scores

---

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 28 mei naar Cito.

## 6 Bronvermeldingen

---

tekst 1	Seneca, Epistula ad Lucilium 41
tekst 2	Uit: Justus Lipsius, Over standvastigheid in algemene rampspoed
tekst 3	Uit: Vincent Hunink, Seneca, Leren sterven
tekst 4	Tacitus, Ann. XV, 62-64
tekst 5	Uit: Cassius Dio, Vier keizers. Rome onder Tiberius, Caligula, Claudius en Nero. Vertaald door G.H. de Vries
tekst 6	Seneca, Epistula ad Lucilium 8, 1-4